

Att kalla ett folkmord för ett folkmord

Oskar Johansson

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG20

Termin: Vårterminen 2012

Handledare: Andreas Tullberg

Omfång: Antal ord 14 866

Abstract

I mars år 2010 så valde den svenska riksdagen, efter en lång debatt, att erkänna de illdåd som det armeniska folket utsattes för under början av 1900-talet som ett folkmord. Det var ett beslut som både uppskattades såg som kontroversiellt.

Det som jag ämnar göra med det här arbetet är att studera hur historieskrivning, likt den som tog plats år 2010, fungerar på ett politiskt plan. Med en grund i en teori av Hannah Arendt om hur sanning och politik samspelar så studeras kritiskt den diskurs som produceras av diskussion i riksdagen som föranledde beslutet. För att sätta dessa i kontext så kommer folkmordets sanningsstatus och moderna politiska påverkan studeras. Uppsatsen huvudsakliga uppgift ligger i att undersöka, analysera och diskutera hur svenska politiker ser på historieskrivning och erkännande. Vilka perspektiv de väljer att ha på historieskrivningens roll som ett politiskt medel och hur de ser på att folkmordets historieskrivning bör författas. Avslutningsvis så diskuteras även de problem som kan följa av hur svenska politiker förhåller sig till historieskrivning, i förhållande till det armeniska folkmordet.

Nyckelord: Armeniska folkmordet, historieskrivning, erkännande, diskursanalys, riksdagsdebatt, historia, förnekelse, sanningsägande

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	1
1.2	Material och avgränsningar	4
1.2.1	Primär- och sekundärmaterial	4
1.2.2	Källkritik	5
1.3	Forskningsetiska bedömningar	5
2	Teori och metod	7
2.1	Teori	7
2.2	Metod	14
3	Litteraturoversikt och tidigare forskning	18
4	Det armeniska folkmordets historieskrivning	21
4.1	Den föreliggande historieskrivningen	21
4.2	Folkmord som faktasanning	27
4.3	Den moderna politiska kontexten	28
5	Riksdagens diskussion torsdagen den 11 mars 2010	30
6	Analys och diskussion	37
6.1	Analys	37
6.2	Diskussion	41
	Referenser	44

1 Inledning

År 1915 så begicks en av modern historias värsta illdåd. Under det Osmanska rikets förfall så kom den dåvarande politiska ledningen i landet att dras mer och mer åt det ultranationalistiska hållet. Detta gick till slut så pass långt att ett systematiskt utrotande av alla de som inte passade in i den extrema, nationalistiska bilden av hur riket skulle se ut. Detta utrotande var det som blev 1900-talets första folkmord, det armeniska folkmordet.

Den här historieskrivningen är allmänt accepterad av historiker, folkrättsjurister och andra forskare. Men den drar fortfarande med sig ett visst stigma. I Turkiet, staten som växte upp ur det osmanska förfallet, så är inte folkmordet erkänt och att prata om det är belagt med tabu. På det politiska planet så görs flera olika satsningar på att få Turkiet att erkänna denna mörka del av sin historia.

I Sverige så gjordes en sådan satsning i mars år 2010. Då beslutade den svenska regeringen för att erkänna folkmordet genom en votering. Det var inte heller ett helt okontroversiellt beslut. Många såg det som om att politikerna åtog sig rollen att skriva historien. Men det sågs också av många som ett positivt beslut, att de sa sanningen och erkände illdådet. Men hur sågs det egentligen någonting så tungt som ett folkmords historieskrivning inom svensk politik?

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Det som jag ämnar göra med det här arbetet är att undersöka hur historieskrivning och sanningssägandets roll till politiken behandlas i Sverige. Personligen anser jag att sådant som erkännande och förnekande är väldigt intressant inom politiken. Men att försöka arbeta med något så pass brett går inte, utan jag har valt att begränsa mig för att kunna göra arbetet genomförbart. Så först och främst så har jag bestämt mig för att arbeta med en specifik historisk händelse, och hur dess erkännande och förnekande behandlas av politiker. Det är mycket enklare att enbart behöva behandla en politisk och

historisk kontext, än att behöva ta i åtanke många olika kontexter. Det hade funnits en fördel med att försöka studera flera olika händelser och hur de behandlas, då det hade gett en mer övergripande insyn. Men det hade samtidigt varit väldigt svårt att genomföra, på grund av dess växande storlek. Så jag har valt att förhålla mig till en händelse.

För att det här arbetet ska kunna vara av någon som helst betydelse, så måste händelsen jag väljer att studera ha en stor politisk vikt. Den ska på något sätt ha en stor politisk påverkan. Detta för att händelsen ska behandlas av politiker på nationell nivå. En mindre betydande händelse kan vara relevant för de enskilda individer den berör, men inte för den nationella politiken. Det är också viktigt att händelsens erkännande och/eller förnekande är politiskt relevant. Och då är det framförallt viktigt att det är så för den svenska politiken. Om sanningssägandet kring händelsen inte är viktigt, så kommer den inte att fungera i det här arbetet. För att kunna garantera mig att detta skulle vara fallet, så valde jag att fokusera på atrociteter och brott mot mänskligheten. När det kommer till brott och illdåd så är erkännande och förnekande essentiellt för hur samhället ska förhålla sig till det. Det gäller ännu mer när det kommer till de brott som går att finna på den yttersta delen av grymhetsskalan. Sådana brott som t.ex. folkmord. Detta för också in perspektivet av mänskliga rättigheter på arbetet, då det genast börjar beröra brott emot dem. För att händelsen ska vara relevant för arbetet så måste även sanningen eller sanningssägandet kring händelsen vara omtvistat på det politiska planet. Sanningen bör dock inte vara omtvistad på det akademiska eller allmänna planet. Det är snarare välkommet att sanningen är relativt allmänt känt och fastslaget. Det gör politikernas förhållande till den mycket enklare påvisa. Om sanningen även var oklar bland akademikerna, så blir det inte självklart om det en politiker säger om händelsen är medvetet sant eller falskt, eller om personen genuint har en felaktig uppfattning. Om det finns en någorlunda accepterad och allmän sanning, så går det att utgå ifrån den. Det som är viktigt i det här arbetet är inte vad som faktiskt hände, utan hur politiken förhåller sig till detta. Med dessa riktlinjer i åtanke så har jag valt att arbeta med det armeniska folkmordet och hur svensk politik förhåller sig till erkännandet och förnekandet av det.

Det armeniska folkmordet passar utmärkt för just det här. Det spelar väldigt stor politisk roll, precis som alla folkmord gör. Det är omöjligt att förneka vikten av att någonting kan erkännas som ett folkmord. Men just det armeniska folkmordet har en väldigt stor betydelse för svensk politik. Det har vid flera tillfällen diskuterats på

riksdagsnivå och vid det senaste tillfället den 11e mars 2009 så beslutade även riksdagen att erkänna det armeniska folk mordet, eller folk mord – kristna i det Osmanska riket 1915 som det kallas i riksdagens dokument för att även inkludera andra etniska grupper som drabbades (i det här arbetet så kommer det att kallas ”det armeniska folk mordet”).¹ Detta påvisar tydligt vilken vikt händelsen och dess erkännande har i svensk politik. Sedan så spelar också det armeniska folk mordet roll när det kommer till internationell politik. Det är en central del av diskussionen om ett eventuellt turkiskt medlemskap i EU. För det här arbetets roll så är det också väldigt viktigt att jag till viss del utreder den politiska situationen rörande den här specifika händelsen. Det är inte något som behöver in i minsta detalj tolkas och förklaras, men det behövs en viss bakgrunds förståelse för att kunna ta in en komplett bild av hur sanningen kring det armeniska folk mordet behandlas.

En annan viktig detalj till varför jag har valt att arbeta med det armeniska folk mordet är dess sanningsstatus utanför den politiska världen, alltså bland det akademiska och det allmänna. Det armeniska folk mordets status är inte särskilt omtvistat bland akademiker. Det är i mångt och mycket ett accepterat faktum. Det här är behjälpligt för arbetet, då det skapar en utgångspunkt för sanningen som jag sedan kan förhålla mig till, när jag studerar hur politiken ställer sig till denna. Det är då också så klart väldigt viktigt att jag studerar denna sanning och försöker se hur den är utformad på detta plan. Jag kommer dock inte undersöka hur den allmänna förhållningen till vad som är sant och vad som inte är det om det armeniska folk mordet. Det skulle bli ett alldeles för stort projekt för det här arbetet. Det skulle inte heller vara nödvändigt, anser jag, då den akademiska förhållningen räcker mer än tillräckligt i den här aspekten.

Så, med det huvudsakliga syftet att undersöka hur den svenska politiken förhåller sig till sanningssägande och historieskrivning så har jag valt att formulera följande frågeställningar att arbeta ifrån:

- Hur ser de svenska politikerna på sin roll i historieskrivningen generellt?
- Och i det armeniska folk mordets historieskrivning specifikt?
- Hur såg de svenska politikerna på relationen mellan ett erkännande och historieskrivandet?

¹ Motion 2008/08: U332. *Folk mordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker*. Stockholm: Fristående motion

- Hur förhåller sig de svenska politikerna till historieskrivningen som politisk medel?
- I vilken mån användes historieskrivningen som politisk medel för realpolitiska mål?
- Hur påverkades historieskrivningens sanningsstatus utav det svenska erkännandet?

1.2 Material och avgränsningar

1.2.1 Primär- och sekundärmaterial

Att analysera hela den svenska debatten kring detta ämne är så klart en ytterst stor och omöjlig uppgift. Debatten sträcker sig över flera olika riksdagsmandat och även ut i alla former av media. Därför är det viktigt att göra en ordentlig avgränsning så att arbetet blir genomförbart. Med mitt syfte i åtanke så har jag valt att fokusera på den debatt i riksdagen som följde med ett förslag att erkänna folkmordet, den 11e mars 2009. Anledningen till varför jag har valt specifikt denna debatt som mitt primärmaterial för det här arbetet är att riksdagen vid just detta tillfälle valde att erkänna det armeniska folkmordet. Debatten, även om det fanns röster som tyckte annorlunda, kom till en väldigt tydlig slutsats med ett tydligt politiskt beslut som följde. Det här gör det till en extremt viktig debatt rörande just historieskrivningen av det armeniska folkmordet. Just denna diskussion ligger också väldigt nära oss i historien. Därmed ökar möjlighet för att den ska vara visande för hur förhållandet är just nu. Om det vore en av de riksdagsdebatter som tog plats under tidigare mandatperioder, så skulle det finnas en ökad risk för att förhållandet hade ändrats. För att kunna studera den här debatten så har protokollet från just detta specifika riksdagsmöte använts.

Dock så är även denna debatt väldigt lång. Den består totalt av flera olika anförande, oftast med en stor mängd repliken som följde och berör inte enbart folkmordet på armenier. Den berör också andra kristna som drabbades av de illdåd som det Osmanska riket iscensatte under den här perioden. Den behandlar också en reservation om Västsahara och dess status, vilket inte är relevant för det här arbetet. Det jag har gjort, är helt enkelt som så att jag har läst den delen av protokollet som berör den

här punkten, § 8, och med hjälp av min metod försökt hitta det som är av relevans för det här arbetet. Jag behandlar därmed mitt urval i själva primärmaterialet mer i min metoddel.

Det sekundära material jag har tänkt använda mig av handlar främst om den politiska kontexten som berör det armeniska folkmordet och det akademiska förhållandet angående dess historieskrivning. Alltså, vilken politisk roll spelar det armeniska folkmordet och vad anses vara sant om det. För att kunna göra detta så har jag valt att fokusera på litteratur inom ämnet folkmordsstudier. För att kunna uppfylla framförallt den andra delen av dessa två mål så har jag använt mig av historiografiska texter. De flesta av dessa texter berör också den kontroversiella och politiska natur som det armeniska folkmordets historiografi har, vilket utgör att de även uppfyller det första av de två målen. Och på så vis täcker den här litteraturen upp de mål som krävs.

1.2.2 Källkritik

Det som är viktigt att förstå när någonting så som en debatt i riksdagen ska analyseras, är att det som sägs, inte nödvändigtvis uttrycker de åsikter och intentioner som talaren faktiskt har. Då detta är offentliga diskussioner som förs ned i allmänna dokument, av nationella politiker, så finns risken att en politiker undviker att t.ex. använda ett visst argument för att helt enkelt inte råka säga något som kan uppfattas fel eller vara skadligt. Det här är ett av de största problemen med att studera någonting så som riksdagsdebatter. Det kan finnas mycket av diskussionen som en inte får ta del av. Dock så kommer detta arbete att fokusera på hur den svenska politiken offentligt förhåller sig till sanningssägandet och historieskrivning, och då är inte de diskussioner som sker privat mellan politiker lika viktiga. De kan fortfarande ha en stor roll, men ej på samma sätt.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Det finns flera olika etiska bedömningar som har behövts göras inför det här arbetet. Det absolut främsta har att göra med det känsliga ämne som berörs. Det

armeniska folkmordet är ett väldigt politiskt laddat ämne som än idag berör väldigt många människor. Så att skriva ett arbete som i någon aspekt vidrör det ämnet kommer så klart att kunna uppröra människor. Det är även viktigt att förstå att historieskrivningen kring det armeniska folkmordet används inom flitigt inom modern politik. Och då även inom politiken bakom etniska konflikter. Då skulle även ett sådant arbete som det här kunna användas i det syftet. Dock så kommer inte det här arbetet att försöka göra anspråk på just själva historieskrivningen, utan istället använda sig av den befintliga i ett försök att förstå sig på hur svensk politik förhåller sig till sanningssägandet.

Det finns också en etisk aspekt som är viktig att ha åtanke angående åsiktstolkning. Det som det här arbetet går ut på är att just analysera åsikter. Detta är ett väldigt stort ansvar, då de åsikter som uttrycks kan vara väldigt privata. Det finns de som är involverade i den här debatten som har starka känslomässiga band till det som diskuteras, det armeniska folkmordet.

2 Teori och metod

2.1 Teori

För detta arbete så har jag valt att använda mig av de perspektiv som Hannah Arendt presenterar i sin text *Sanning och Politik*, som för första gången publicerades i *the New Yorker* 1967. Anledningen till jag väljer just detta som det teoretiska perspektiv för det här arbetet är för att det behandlar i stor utsträckning de ämnen som jag riktar in mig på. Arendt diskuterar både sanning och lögn ur politiska perspektiv, och framförallt politik utifrån ett perspektiv av sanning och lögn. Det här blir extra viktigt för det här arbetet, då jag ämnar studera det politiska i erkännandet kontra förnekandet av ett folk mord. Arendts teoretiska arbete bidrar med perspektiv på hur sanning fungerar både inom och utanför den politiska sfären. Det är ett väl avvägt val av teoretiskt perspektiv som har gjorts i och med det här arbetet, där både styrkor för och nackdelar mot har övervägts.

Essän *Sanning och Politik* grundar sig i de reaktioner Hannah Arendts tidigare bok *Den Banala Ondskan: Eichmann i Jerusalem*. Ut ur dessa reaktioner så ställdes Arendt med flera frågor angående sitt eget arbete och de sammanhang som de har skrivits i. I just *Sanning och Politik* försöker hon arbeta med de frågor som väcktes angående sanning, lögn och politik. Ska sanningen alltid sägas? Varför uppkom det så mycket lögn kring hennes bok? Tror hon verkligen på *fia tveritas, et pereat mundus* (Låt sanningen sägas, om än världen må gå under)?²

Arendt öppnar sin text med att diskutera hur andra, tidigare filosofer har diskuterat sanning. Hur tänkare så som Hobbes och Platon har diskuterat de sanningar som människan genom filosofi upptäcker och hur de mottas i samhället. Att vissa sanningar ligger inom det väsen som är människans förstånd och att förneka dem inte gör någon

² Hannah Arendt, *Sanning och Politik*. I *Mellan det förflutna och framtiden*, Hanna Arendt. Göteborg: Daidalos AB, 2004. sida 241

större påverkan. Om alla geometriböcker brändes så kommer vi till slut ändå upptäcka att en triangels tre vinklar är lika med två vinklar i en rektangel.³ Det finns historiskt sett mycket arbetet gjort kring sanning ur en rent filosofisk mening. Vad som är sanning och vad som inte är sanning. Eller om det ens finns faktiska sanningar. För Hannah Arendts arbete så är detta viktiga frågor, men det är inte det huvudfokus hon väljer att ha på sin diskussion i texten. Det hon snarare vill diskutera är sanning ur ett politiskt perspektiv, och se varför det finns ett så pass stort motstånd mot sanning från politikens håll. För att göra detta så väljer hon först att inte gå djupare in i diskussionen om vad sanning är, utan väljer istället att använda sig av ordet så som det används av ”gemene man”. Sedan väljer hon också att göra en distinktion mellan två olika typer av sanningar; förnufts-sanningar och faktasanningar.⁴ En förnufts-sanning är en sanning som endast är beroende av förnuftet. Det är något som den individuella personen kan komma fram till av sig självt. Det inkluderar sådant som de matematiska och de filosofiska sanningarna. En faktasanning är då istället en sanning om händelser och ting. En sanning som produceras och som är resultatet av att vi lever och agerar tillsammans. Den här distinktionen är viktigt, då förnufts-sanningar, inte skadas på samma sätt av politiken, som faktasanningarna. Fakta kan alltid försvinna ur världen och vara ytterst svåra att återupptäcka.⁵ Vem som log bakom en händelse i historien kräver att fakta finns kvar, men hur ytan på en kvadrat räknas ut går alltid att gå tillbaka till. Det är också framförallt faktasanningarna som spelar roll för det här arbetet, då det är de fakta och händelser som människan producerar genom sitt handlande som berör politiken.

De motsättningar som finns mellan politik och sanning har sitt historiska grundande inte hos de faktasanningar som arbetet fokuserar på, menar Arendt. Utan det tog sin början hos en konflikt mellan de filosofiska förnufts-sanningarna och politiken.⁶ Politiken har sin grund i människor och deras angelägenheter, vare sig de är allmänna eller individuella. Mänskliga angelägenheter är konstant skiftandes och inte permanenta. Filosofin försöker istället att avtäckta de sanningar som existerar oberoende av de mänskliga angelägenheterna. Många tidiga filosofer ser detta som en motstridighet mellan politiken och filosofin. När filosofin försöker finna sanningar så använder sig

³ Arendt. 2004. sida 246

⁴ Arendt. 2004. sida 245

⁵ Arendt. 2004. sida 246

⁶ Arendt. 2004. sida 246

politiken av åsikter som grund. De absoluta sanningar som filosofin då söker blir en klar och tydlig motsättning mot de skiftande åsikter och mänskliga angelägenheter som politiken grundar sig i. Varje absolut sanning blir en dödsstöt på det som ger politisk legitimitet, åsikterna. En del filosofer, så som Platon, påvisar även motståndet mellan filosofi och politik genom deras främsta arbetsmetoder; dialog och retorik. Till skillnad från dialogens försök att komma fram till en slutsats så används retorik för att övertyga andra.⁷ Dock så kom detta att ändras i modernare tider, då det mänskliga förnuftets förmåga började ses ur ett mer kritiskt perspektiv. Då började filosofer så som Kant och Madison att ifrågasätta människans förmåga att hitta en absolut sanning och till slut så är de insikter vi kommer fram till enbart blotta åsikter.⁸ Idag så finns det inte längre några anspråk på makt från de filosofiska sanningarna emot politiken. Så när de mänskliga angelägenheterna och deras åsikter hamnat på samma plan som förnuftssanningarna så borde denna konflikt vara löst. Politik och sanning borde inte stå som motståndare till varandra. Dock så är inte fallet så. Den typen av motstånd som faktasanningar möter inom politiken idag liknar till mångt och mycket den konflikten som förnuftssanningarna mötte.⁹ I moderna tider så möts faktasanningar av ett mer tolerant välkomnande från politiken än vad de någonsin gjort tidigare. Dock så kommer alla faktasanningar fortfarande att mötas av motstånd om de står i vägen för politiska vinstintressen. Okända fakta kommer inte mötas av något motstånd, då det inte behövs. Det är de allmänt kända och offentliga sanningarna som kommer mötas med motstånd. I de mer stängda samhällena så kommer de att förtryckas med våld. Men inom mer toleranta och öppna samhällena som kommer de snarare att mötas på ett annat sätt; de kommer förvandlas till åsikter.

Fakta, åsikter och politik är alla tre relaterade till varandra, menar Arendt. Fakta och åsikter är olika ting, men de är också mänskliga ting som är starkt kopplade till varandra. Fakta existerar enbart genom dess vittnen. De som har sett och hört om något är de som uppehåller faktasanningen genom att föra det vidare genom tal eller skrift. Dessa fakta kan sedan i sin tur vara ett underlag för åsikter. Det kan vara olika åsikter, som skiljer sig väsentligt från varandra. Deras legitimitet kommer då bero på huruvida de respekterar faktasanningen eller inte. Någoting som de båda två kan göra vid sidan

⁷ Arendt. 2004. sida 248

⁸ Arendt. 2004. sida 249

⁹ Arendt. 2004. sida 251

om varandra. Faktasanningar spelar därmed en väsentlig roll för det politiska tänkandet.¹⁰ Både sanningssägaren och lögnare får en stor influens över åsikters legitimitet. Det som dock blir svårt är när vi vänder på det här förhållandet. Fakta som uppstår ur åsikter. Ett av historievetenskapens största problem är huruvida det faktiskt finns några faktasanningar i historien. Om det egentligen finns någonting som inte enbart existerar inom en viss tolkning och ett visst perspektiv. Allting måste ses med vissa linser för att kunna förstås. Vilket så klart stämmer. Historia måste analyseras med rätt perspektiv för att kunna vara förståelig. Dock så utgör inte detta någon möjlighet att ändra på fakta. Förmågan att tolka och skriva egen historia utgör inte rätten att kunna ändra på fakta för att passa den egna tolkningen. Arendt visar detta med ett citat från den franska politikern Georges Clemenceau. Efter en fråga om vem framtidens historiker skulle ge skulden för första världskriget så ska Clemenceau ha svarat: ”Det vet jag inte. Men en sak är säker, de kommer inte att säga att Belgien invaderade Tyskland.”¹¹ Arendt använder sig av det här exemplet för att visa på hur vissa faktum, vissa rådata, inte kan försvinna inom tolkningens ramar. Att på någon vetenskaplig grund säga att det var belgiska trupper som gick över in i Tyskland, skulle vara i princip omöjligt. Dock så skulle detta kunna sättas i fara om det snarare var maktintressen som styrde över faktasanningarna.

En av de mest väsentliga beståndsdelarna av en faktasanning, enligt Arendt, är att dess motsats är lögnen och förnekelsen. Detta till skillnad från en sanning människan upptäcker genom förnuftet, där motsatsen snarare är ett misstag eller en villfarelse. Det viktiga att förstå med just denna motsats, den avsiktliga lögnen och förnekandet, är att den alltid existerar inom en politisk kontext.¹² Att göra ett sanningsenligt påstående, så som att tyska trupper gick in i Belgien, är för sig inget politiskt. För att det ska få politiska implikationer så krävs det att någon aktivt sätter påståendet i en kontext, genom tolkning. Det är inget handlade, det förändrar ingenting, mer än eventuellt någons kunskaper om första världskriget. Men ett motsatt påstående skulle dock direkt vara politiskt. Det är en handling som försöker förändra en historisk händelse.

Just detta handlande, lägger Arendt stor vikt vid. Vad som faktiskt är ett politiskt handlande och hur sanningar och lögner ter sig inom det politiska handlandets ramar.

¹⁰ Arendt. 2004. sida 253

¹¹ Arendt. 2004. sida 254

¹² Arendt. 2004. sida 264

För sig, så är inte att säga sanningen en form av politiskt handlande. Det leder inte per automatik till någon förändring av t.ex. den politiska verksamheten eller människors liv. Det kommer snarare att leda till att allt fortsätter som vanligt. Att säga sanningen måste antingen direkt användas som ett medel för ett mål eller göras i en kontext där det är praxis och princip att ljuga, för att kunna vara en handling.¹³ I en sådan miljö så blir det en förändring, eller en början på en sådan, då det bryter mot det existerande mönstret där lögnen är standard. Den här skillnaden mellan att tala sanningen och att ljuga blir väldigt viktig. Först så minimerar det sanningssägandets politiska vikt. Då sanningen i sig inte är förändrande, så är det inte någon politisk dygd att säga den. Att respektera den är så klart fortfarande viktigt för legitimiteten av åsikter, men för sig blir den oviktig. För det andra så utgör detta att en som förespråkar en lögn oftast har mer att vinna på ett politiskt spel än en som förespråkar en sanning. Om en sanningssägare träder in på det politiska, så måste den använda sig av medel som inte skänker sanning legitimitet, så som särintressen. Det är inte sådant som opartiskhet eller integritet som är de yttersta medlen inom ett politiskt spel, och därför kan inte en sanningssägare enbart använda sig av detta som argument för sin sanning. En som förespråkar en lögn är dock alltid en politisk och handlande person, den vill ändra på någonting. Så den står redan på den politiska scenen, och har redan sådant så som särintressen på sin sida.¹⁴ En lögn har också fördelen att den kan ändras beroende på mål och situation. Då den försöker förändra något, så kan den även förändras. Det som en lögn behöver, går alltid att hitta på. En sanning är dock fast vid i sin form, då den annars slutar vara en sanning. Även om ljugandet i sig är en handling, så kommer den faktiskt inte att förändra verkligheten. En person som försöker ljuga bort någonting som inte är önskvärt, kommer inte kunna ta bort som faktiskt inte är önskvärt. Det går inte att ljuga om det förgångna och ändra nuet.¹⁵

En modern politisk lögn, skiljer sig till stor del från de historiska och traditionella lögnerna som användes inom politiken. En traditionell lögn handlade om att dölja någonting, en statshemlighet t.ex., för någon enstaka individ eller grupp, så som en statsfiende. Det var aldrig meningen att förändra hela sammanhanget eller att bygga upp någonting nytt, utan enbart att undanhålla den enskilda hemligheten. Då enstaka lögner

¹³ Arendt. 2004. sida 266

¹⁴ Arendt. 2004. sida 265

¹⁵ Arendt. 2004. sida 273

sällan blir långlivade, på grund av att de inte passar in i den resterande kontexten, så gjorde sådana här lögnerna sällan någon riktig skada på själva sanningen.¹⁶ De moderna politiska lögnerna handlar snarare om massmanipulation och historieomskrivning, än om att dölja enskilda ting. Som Arendt har påpekat tidigare, så handlar det inte om hemligheter. Utan om det som är allmänt känt. När en lögn om något allmänt känt ska skapas så kräver det att även hela den kontexten som lögnen handlar om förändras. Det blir att ett nytt substitut för sanningen måste byggas upp. Genom massmedia och liknande medel så kan sanningen manipuleras och bli ersatt av den nya lögnen.¹⁷ Ett av de viktigaste stegen i den här processen är självbedrägeriet, alltså när lögnaren själv börjar tro på sin lögn. För att en lögn ska se trovärdig ut, så är det viktigt att det verkar som om att lögnaren själv också tror på den. Det är också att den bild vi har av världen, fakta och historia byggs på att den delas med andra. Den världsuppfattning lögnaren har påverkas av den världsuppfattning alla runtomkring den har. Så det är en väldigt stor risk att den som skapar en lögn faller offer för den själv. Att först bedra sig själv och att sedan bedra andra är inte heller lika moraliskt fel som att bara ljuga. Då handlar det bara om att personen försöker övertyga andra om sin egen uppfattning.¹⁸ Med detta följer då den nya verklighet som lögnaren försöker bygga upp. Och för att då kunna övertyga andra och sig själv om denna verklighet, så måste den gamla raseras. De moderna politiska lögnerna är till sin natur förstörande. Sanningen måste försvinna för att lögnerna ska kunna bli gällande. I många fall väller detta över till fysiskt våld, men oftast handlar det bara om att rent bildligt förstöra sanningen och dess verklighet.¹⁹

Enligt Arendt så finns det flera farliga konsekvenser med det här systemet. Bortsett från det faktum att sanningen riskerar att förstöras för att ge plats, så riskerar vi också att få vår förmåga att avgöra sanning och lögn från varandra förstörd. För att en lögn ska kunna hålla sig vid liv så krävs det att den konstant revideras. Det som passade när lögnerna först sades, kanske inte längre passar, och måste därmed bytas ut.²⁰ Det här svängande systemet, när substitutet för verkligheten jämt måste revideras, riskerar att skapa en stark misstro till alla uttalanden som berör vad som är sanning och vad som är lögn. Och då är kapaciteten att avgöra vad som är sanning och vad som inte är

¹⁶ Arendt. 2004. sida 268

¹⁷ Arendt. 2004. sida 267

¹⁸ Arendt. 2004. sida 269

¹⁹ Arendt. 2004. sida 268

²⁰ Arendt. 2004. sida 271

minimerad.²¹ Helt plötsligt är det enbart möjligheter till sanningen som finns, åsikter om vad som stämmer och inte stämmer.

Slutligen så återvänder Arendt till de frågor hon försökte ställa sig i början av hennes text, och försöker förstå sig på vad hennes reflektioner har kommit fram till. Sanningen möter en stor problematik inom den politiska sfären. Alla typer av sanningar har det här problemet inom det politiska. Sanningssägaren som ställer sig inom det politiska området går miste om sin position. Det är ur det här perspektivet som sanning slutligen måste förstås, och hur det är relaterat till politik.²² Allting inom politiken är självklart inte skadligt för sanningen. Det finns vissa instanser som är beroende av den för att kunna fungera ordentligt. De är inrättade med sanning som det viktigaste kriteriet för hur de ska agera. Det är då framförallt rättsväsendet och utbildningen det handlar om. Att de skulle fungera så är så klart inte alltid fallet. Det har alltid funnits tillfällen där rättsskipningen och akademien fallit för trycket av den politiska makten, istället för att vara opartiska. Men i fungerande fall så har de ökat möjligheterna för att sanningen ska få existera. Och för det behöver de ett skydd från politiken. För att kunna skydda den opartiskhet och objektivitet som behövs för att sanning ska kunna verka inom rättsväsendet och utbildningen, så måste sociala och politiska viljor hållas borta. Så trots att de är inrättade av politiken, så kräver de ett skydd från den.²³ Sanningen har också en mer betydande roll än att bara nämna enskilda händelser och fakta. Sanningen och verkligheten sätter alla fakta i en kontext, en historia, vilket gör den mänsklig. Den som berättar sanningen har som uppgift att få oss att acceptera allting som det är, så vi utifrån det kan förhålla oss till verkligheten.²⁴ Det som då blir viktigt att förstå om sanningen och sanningssägarens funktioner är att de måste stå utanför den politiska sfären, även hos de instanser som är upprättade på politiskt håll. Sanningens funktioner är politiskt relevanta. Men så fort de befinner sig inom politikens område, så går de under.²⁵ Med detta sagt, så är inte politiken enbart makthunger och själviska viljor. Det finns också mycket gott inom politiken, både i dess natur och i hur den används. Men det viktiga är, enligt Arendt, att politiken har sina gränser. Att politik på sin lägsta nivå kolliderar med faktasanningar och inte blir förenliga. För både sanningen och politikens

²¹ Arendt. 2004. sida 272

²² Arendt. 2004. sida 274

²³ Arendt. 2004. sida 275

²⁴ Arendt. 2004. sida 277

²⁵ Arendt. 2004. sida 277

skull så måste denna kollision undvikas och politikens gränser hållas. Politiken, där människans ska kunna förändra på ting och förhållanden, begränsas från sanningen, som inte går att förändra.²⁶

2.2 Metod

Det som jag önskar undersöka i det här arbetet är som sagt den diskussion som hölls i riksdagen den 11e mars år 2010. Eller rättare sagt protokollet från den här diskussionen, där alla anförande tecknades ned. Så det som jag därmed önskar göra är en form av textanalys, för att kunna studera hur svenska politiker förhåller sig till sanningssägande och historieskrivning. Det som jag då ämnar göra är alltså en analys över den politiska diskursen. För att göra detta så har jag valt att använda mig av en specifik typ kritisk diskursanalys som metod. Som främsta referens för denna metod så har jag valt boken *Discourse Interpretation: Approaches and Applications* som är redigerad av Olga Dontcheva-Navratilova och Renata Povolná. Jag har också använt mig av boken *Textens mening och makt* som är redigerad av Göran Bergström och Kristina Boréus, för att kunna få ett ytterligare djup i min förståelse av kritisk diskursanalys som metod.

Henry Widdowson, som är författaren för det kapitel i boken som specifik berör kritisk diskursanalys och hur det används för att tolkas öppnar sin text med ett, för honom, självklart påstående. Han påpekar hur vi, när vi vill relatera och kommunicera med varandra, använder oss av de lingvistiska resurser som vi innehar.²⁷ Vi skapar texter, antingen på papper med små bokstäver på eller i tal, bestående av lingvistiska tecken. Det kritisk diskursanalys anser är att dessa lingvistiska tecken och resurser kan indikera ideologiska ställningstaganden hos de som använder för sina texter.²⁸ Men dessa ställningstaganden är inte öppna och tydliga för direkt analys, utan snarare något som behöver luckras upp från det dolda för att kunna bli tydligt. Detta gäller för allt som

²⁶ Arendt. 2004. sida 278

²⁷ Henry Widdowson. The Pretext of Interpretation. I *Discourse Interpretation: Approaches and Applications*, Olga Dontcheva-Navratilova och Renata Povolná (red.) Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2012. sida 3

²⁸ Widdowson. 2012. sida 4

kan ses som en text. Allting från ett enskilt ord som ropas ut, till långa kapitel i böcker. Och då genom noggrann utredning så ska kritisk diskursanalys kunna plocka isär en text, och göra dess läsare medveten om dessa ställningstagande som döljs i de lingvistiska tecknen. Kritisk diskursanalys ska visa det av samhället som döljs i texter.²⁹ Diskursanalysen fokuserar på språkliga relationer. Det är språket som står i fokus.³⁰ Språkanvändarna skapar diskurser med texter som medel. Texten är den faktiska skapelsen, det pragmatiska medlet för kommunikation. Men för att helt förstå sig på diskursen krävs det att även två ytterligare dimensioner förstås; kontexten, den verkligheten som texten pekar på, och förevändningen (*pretext*), målet som motiverar kommunikationen.³¹ För att visa på detta så använder sig Widdowson av den amerikanska frihetsdeklarationen. Betydelsen av orden "...all men are created equal..." skiftar snabbt betydelse beroende på kontexten och förevändningen av den som säger det. När texten skrevs så räknades enbart vita män av rätt härkomst som "all men", men när någon läser upp texten idag så är det istället alla människor, alla könsidentiteter och alla etniciteter, som inkluderas i begreppet. Det är därför det är så viktigt att se på kontexten och förevändningen av en text. En text förändras inte. När den är skriven eller talad så har den fått den formen som den kommer att ha. Men dess betydelse kan förändras beroende i vilket läge den sedan används. Det går att studera en text lingvistiskt in i minsta detalj, men detta kommer inte att berätta något om dess diskurs.³² En text för sig betyder ingenting. De frågor som måste ställas är, vad textens producent menar med den och vad betyder texten för de som uppfattar den.

Det finns en specifik skillnad mellan den diskursanalys som Widdowson påvisar i sin text och den traditionella kritiska diskursanalysen. Widdowson anser att vi, när vi studerar en diskurs, väljer bort vissa element i den text vi analyserar. För att kunna förstå sig på diskursen så bör vi välja ut och fokusera på de element som passar de förevändningar vi har när texten läses.³³ Det övergripande syfte som traditionell kritisk diskursanalys har är att identifiera och undersöka relationerna mellan diskurs och

²⁹ Göran Bergström och Kristina Boréus. Diskursanalys. I Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, Göran Bergström och Kristina Boréus (red.). Studentlitteratur, 2005. sida 321

³⁰ Bergström och Boréus. 2005. sida 305

³¹ Widdowson. 2012. sida 5

³² Widdowson. 2012. sida 7

³³ Widdowson. 2012. sida 9

sociala strukturer.³⁴ Detta kan göras med vilken del som helst av en text. Det behöver inte vara något som är specifikt för de förevändningar som läsaren har. Alla lingvistiska strukturer kan påvisa något om relationen mellan diskurs och en social struktur om det undersöks tillräckligt noga. Widdowson påvisar detta med ett exempel på vaghet i en text. Han använder en klassisk mening; ”*Visiting aunts can be boring.*”. För sig själv är den här meningen väldigt vag. Är det fastrarna som är tråkiga eller är det att besöka dem som är det? Men om meningen sätts in i en text som handlar om att en faster är på besök över helgen så utplånar en läsare den här vagheten. Lingvister och de som sysslar med klassisk kritisk diskursanalys kan märka vagheten, och börja lägga en vikt i den. Detta trots att den skulle bli pragmatiskt överkörd av en läsare.³⁵

Det är det här som Widdowson vill anspela på med sin form diskursanalys. Att läsa in tolkningar och analyser som följer den egna förevändningen är något som är mycket passande, förutsatt att vi förstår oss på att det är en tolkning och analys. Det går att hitta nya meningar och nya sätt att förstå sig hur en text är uppfattad. Men det blir problematiskt så fort en sådan tolkning får en högre auktoritet än någon annan.³⁶ Textanalys kommer alltid behöva vara nödvändigt selektiv. Därför kommer den aldrig att kunna få någon högre auktoritet än någon annan textanalys. En textanalys som tar en viss kontext i åtagande kan aldrig ställa sig över en analys som har en annan kontext i åtagande. När en förståelse för en text ses som fulländad, då skulle det inte finnas något mer att hämta ur den texten.³⁷ Då skulle den förståelsen vara ultimat, och oavsett vem som läste den och vad den personen ville med texten, så skulle det enbart finnas en förståelse. En text måste misstros när den ska analyseras. Den kan inte helt förkastas av den som ska analysera. Då texten är det främsta tecknet på processen av diskursskapande är den essentiell för analysen. Men för texten ska kunna bli ett bevis för diskursskapandet så måste kontexten och förevändningen sättas in i analysen.³⁸ Både den kontext och den förvändning som författaren använder sig av, men även också den kontext och den förvändning som jag använder mig av som läsare och analytiker.

Den kontext som jag därmed använder mig blir ju då kontexten av mitt teoretiska ramverk, det som är författat av Hannah Arendt och presenterat i min teoridel. Det är i

³⁴ Bergström och Boréus. 2005. sida 322

³⁵ Widdowson. 2012. sida 12

³⁶ Widdowson. 2012. sida 14

³⁷ Widdowson. 2012. sida 15

³⁸ Widdowson. 2012. sida 16

den här kontexten som jag som läsare och analytiker kommer att förstå mig på texterna. Den förevändning som kommer med min läsning och analys blir då direkt mitt syfte med det här arbetet. Det jag ämnar göra när jag läser texten; att förstå mig på hur historieskrivning behandlas i svensk politik. Då kommer även mitt urval av de element i den här riksdagsdebatten som det här arbetet behandlar, präglas av just detta syfte. De ord, de meningar och de lingvistiska strukturer som jag kommer analysera och sätta i min kontext av mitt teoretiska ramverk, ska vara uppbyggda kring just det här. De ska helt enkelt handla om historieskrivning. Och då mer specifikt om historieskrivningen av det armeniska folkmordet. Därmed så exkluderar jag att analysera någonting i den här texten som inte är ett element som berör just historieskrivning.

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning

Folkmordsstudier är ett tämligen nyuppkommet fält av akademiska studier. Men det är samtidigt ett väldigt utbrett fält som täcker många olika ämnen och inriktningar. Folkmord som fenomen diskuteras av historiker, statsvetare, sociologer och etc. som fenomen inom respektives fält, men studerandet av folkmordet som individuell fenomen ur flera olika perspektiv är ett växande ämne. Böcker så som *The Oxford Handbook of Genocide Studies* och *The Genocide Studies Reader* är typiska exempel på just detta. Det behandlar folkmord och studerar detta fenomen i flera olika perspektiv. De har sin utgångspunkt i folkmordsstudierna och sträcker sig sedan ut till historia, statsvetenskap, juridik och andra ämnen. Det som jag väljer att arbeta med skulle kunna ses som en del av dessa studier.

Folkmordets historiografi och politisk historiografi är två ämnen som starkt hör ihop, då folkmord är kraftigt bundet till politik. Inom historia så har ämnet behandlats flertalet gånger, och då framförallt de enskilda folkmordens historiografi. T.ex. historiografin som berör förintelsen har studerats i väldigt stor grad. Men då studerats detta som ett generellt fenomen inom den politiska historiografin. Dan Stone är troligtvis den främsta forskaren när det kommer till förintelsens historiografi. Han är lektor i modern historia vid *Royal Holloway, University of London* i Storbritannien. I sitt arbete med just förintelsens historiografi så var det alltmer tydligt att folkmordens historiografi var ett ämne som behövde undersökas mer. Och därav så var han med och skrev och redigerade boken *The Historiography of Genocide*, som är det första och största akademiska arbetet som behandlar folkmordets historiografi specifikt. Det är ett väldigt nytt verk, utkom år 2008, och inkluderar texten av flera olika forskare inom olika områden. När det kommer till specifikt folkmordets historiografi så är det här det främsta akademiska arbetet. Men med det sagt så är det inte det enda. Dan Stone har själv skrivit och redigerat fler böcker som berör ämnet. Detta inkluderar bl.a. *History, Memory and Mass Atrocity: Essays on the Holocaust and Genocide* och *Hannah Arendt and the Uses of History: Imperialism, Nation, Race and Genocide*. Både två behandlar

folkmordets historiografi, men det är inte det primära ämnet. Den senare boken är väldigt intressant för det här arbetet också, då den bygger på ett teoretiskt ramverk av Hannah Arendt, i likhet med det här arbetet. Men då fokuserar den generellt på hur historia används, snarare än hur folkmordets historia används, vilket är det mer specifika syftet som detta arbete har.

Gällande det armeniska folkmordet, dess historia och historieskrivning så behandlas det i de flesta av de verk som jag har nämnt här ovan. Men samtidigt så behandlas det också ämne i områdesspecifika studier. Både verk som behandlar mellanöstern och verk som behandlar Kaukasus och deras historia berör det armeniska folkmordet. Ett väldigt tydligt exempel på det här är den historieöverskridande boken *A History of the Modern Middle East* skriven av historiken William Cleveland. Den handlar om Mellanösterns generella historia med start i civilisationernas uppkomst fram till modern tid. I den här boken så nämns och beskrivs folkmordets historia. Det är kortfattat, men berörs ändå som en väldigt viktig punkt i mellanösterns historia. Boken beskriver också, kortfattat, den politiska vikt som folkmordet har i det moderna Turkiet. Hur det fortfarande förnekas av den turkiska staten och liknande. På ett liknande sätt behandlas den i litteratur om den turkiska eller armeniska historien, men då mer ingående.

Det finns mycket litteratur som behandlar specifikt det armeniska folkmordet. Oftast så är det ur ett visst perspektiv, som i boken *From Empire to Republic: Turkish Nationalism and the Armenian Genocide* av Taner Akçam. Den behandlar relationen mellan turkisk nationalism och det armeniska folkmordet. Då folkmordet fortfarande förnekas av den turkiska staten så är dess historieskrivning ett stort ämne bland akademiska verk. Böcker som *Looking Backward, Moving Forward: Confronting the Armenian Genocide* redigerad av Richard Hovannisian, behandlar ämnet. Det är både det rent historiska arbetet, hur förnekelsen struktureras och vilken politisk betydelse den har som diskuteras. Just den politiska vikten av historieskrivningen behandlas också i böcker relaterade till andra händelserna, och framförallt då etniska konflikter. I boken *Understanding Ethnopolitical Conflict: Karabakh, South Ossetia, and Abkhazia Wars Reconsidered* så tar författaren Emil Souleimanov upp vilken relevans det armeniska folkmordet har för konflikten i Nagorno-Karabakh. Det finns en generell uppfattning om att den turkiska historieskrivningen är mycket problematiskt, rent politiskt, men lösningen på den här problematiken skiljer sig åt mellan olika forskare. Ska det läggas press på att Turkiet ska välkomna en bredare forskning på området? Ska det föras en

större dialog med den turkiska forskarbasen? Eller bör bättre forum för diskussion och samarbete mellan Turkiet och Armenien byggas upp? Det finns också en stor del av forskarskaran som anser att folkmordet bör erkännas.

Även om det svenska erkännandet debatterades hett under tiden det gjordes och det skrevs mycket om det i efterhand, så finns det mycket forskning gjord på just erkännandet. Varken på dess genomförande eller dess effekter. På så vis kan det här arbetet bli något nytt inom fältet, vilket så klart kan ses som positivt, men också väldigt utmanande.

4 Det armeniska folkmordets historieskrivning

4.1 Den föreliggande historieskrivningen

Som jag har nämnt tidigare i det här arbetet, så är det väldigt viktigt för förståelsen av den debatt som hölls i den svenska riksdagen år 2009 att ha en viss förståelse för den aktuella historieskrivningen kring det armeniska folkmordet. Det är till viss mån denna historieskrivning som politikerna måste förhålla sig till, när de gör de t.ex. gör ett anspråk på att folkmordet borde erkännas. Så som Hannah Arendt påpekar i sitt teoretiska arbete, så måste en politisk åsikt respektera sanningen. Så oavsett om den politiska åsikten är att folkmordet borde erkännas eller inte erkännas, så måste den ha en respekt för sanningen. Den här sanningen är också viktig för att kunna förstå sig på den politiska kontexten kring folkmordets historieskrivning. Sanningen är alltså viktigt både för min kontext som textens läsare och för kontexten som texten är skriven i. Det är just den här sanningen som jag ska undersöka i denna del. Jag har då valt att se över en övergripande del av den akademiska litteratur som berör folkmord generellt, för att kunna få den överblick som behövs för det här syftet. Det är framförallt den historiografiska delen av folkmordslitteraturen som jag har sökt. Det är då förstås också viktigt att diskutera huruvida ett folkmord kan ses som en faktasanning i enlighet med Arendts teori.

I den av historikern Dan Stone redigerade boken *The Historiography of Genocide* så öppnas texten om det armeniska folkmordet av dess författare Donald Bloxham och Fatma Müge Göçek om hur det finns två olika, distinkta historieskrivningar om det armeniska folkmordet. Det finns den som är skriven av det internationella vetenskapliga samfundet och som i stora och generella drag är erkänd av armeniska offer. Och motsatt

den historieskrivningen så finns det den som är skriven av förespråkare av den turkiska staten.³⁹ Den officiella turkiska historieskrivningen är skriven som så att det inte handlade om något folkmord. Det fanns ingen avsikt att förgöra det armeniska folket, eller någon annan kristen grupp för den delen. Det handlade om stora våldsamheter, men dessa var som svar på armeniska revolter och de flesta som dog, gjorde det under förflyttningar från dessa stridigheter. Den som är mer generellt accepterad hos det vetenskapliga samfundet säger snarare att det handlade om ett av 1900-talets första folkmord som tog plats mellan 1915 och 1923 i det Osmanska riket.⁴⁰ En liknande uppdelning görs av Hilmar Kaiser i texten *Genocide at the Twilight of the Ottoman Empire* i boken *The Oxford Handbok of Genocide Studies*. Han delar bl.a. upp historieskrivningarna i de som påstår att det handlade om ett armeniskt uppror, de som berör den osmanska militären och dess specialstyrkors inblandning och de som ser det som en antingen avsiktlig eller oavsiktlig konsekvens av den osmanska demografiska politiken.⁴¹ Och då berör så klart den turkiska historiografin den första punkten och den tredje punkten av dessa. Den moderna akademiska historiografin som erkänner folkmordet försöker inte beröra händelsen ur separata perspektiv som dessa, utan söker snarare att inkludera flera olika.⁴²

Som jag har påpekat tidigare så är det inte någon politisk form av historieskrivning jag är intresserad av här, utan snarare den akademiska som Bloxham och Göçek pratar om. De historieskrivningar som är utav en politisk natur spelar en stor vikt när det gäller den kontexten som erkännandet utspelar sig inom, men det är den här akademiska som behöver ligga som grund för de åsikter som uttrycks i riksdagen. Det är denna historieskrivning som kommer behövas respekteras som en form av sanning utav politikerna för att deras argument och åsikter ska vara legitima. Av dessa anledningar så har jag valt att fokusera på specifikt den akademiska historieskrivningen.

³⁹ Donald Bloxham och Fatma Müge Göçek. The Armenian Genocide.. I *The Historiography of Genocide*, Dan Stone (red.). New York: Palgrave Macmillan, 2008. sida 344

⁴⁰ Bloxham och Göçek. 2008. sida 345

⁴¹ Hilmar Kaiser. *Genocide at the Twilight of the Ottoman Empire*. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.). Oxford: Oxford University Press, 2010. sida 365

⁴² Kaiser. 2010. sida 366

De illdåd som begicks mot armenierna i det Osmanska riket mellan 1915 och 1923 beskrivs av flera författare som antingen det första folkmordet helt och hållet⁴³ eller som det första moderna och ideologiska folkmordet.⁴⁴ Oavsett, så ses det som en föregångare för de brott och grymheter som skulle komma att begås under det århundrade som följde, så som de folkmord som de folkmord som begicks under andra världskriget.⁴⁵ Men folkmordet går inte att bara se i en kontext av åren 1915 till 1923, utan även den historiska bakgrunden behöver förstås. En av de mest fundamentala delarna av det Osmanska riket, var uppdelningen mellan muslimer och icke-muslimer.⁴⁶ Armenierna, och andra icke-muslimer, kom att delas upp i olika religiösa grupperingar (dhimmis) enligt en struktur som heter Millet-systemet. Det som menas med Millet-systemet är helt enkelt att olika officiella religiösa minoriteter uppnådde en viss nivå av autonomi inom staten. De kunde utöva sin egen religion, hade många egna samhällssystem så som utbildning och domstolar, men sågs i slutändan som mindre värda än majoritetsbefolkningen.⁴⁷ Just armenier var en av dessa officiella minoriteter. De blev ofta lidande av diskriminerande skatter, där det t.ex. var vanligt förekommande att de fick betala dubbel skatt. En skatt som togs ut av lokala auktoriteter i det område där minoriteten bodde och en skatt till den centrala staten.⁴⁸ Under 1800-talets gång så kom den här uppdelningen att skapa ökade spänningar mellan den turkiska och muslimska majoritetsbefolkningen och de olika religiösa och etniska minoriteterna. De osmanska sultanerna befann sig under den här tiden i en konflikt mellan en centralisering av makten och ökad autonomi för rikets minoriteter.⁴⁹ Det fanns en rädsla för att en ökad nationalistisk rörelse skulle uppstå bland armenierna. Att kontrollen över de armeniska territorierna skulle misstas till en sådan rörelse eller till utländska makter försökte den osmanska staten undvika under den senare delen av 1800-talet genom demografiska förändringar, där muslimska invandrare fick helt enkelt bosätta sig i dessa territorier. På grund av brist på resurser så var ofta dessa bosättare tvungna att använda sig av mark som ägdes av armenier, vilket var möjligt tack vare stöd av lokala

⁴³ Robert F. Melson. *The Armenian Genocide as Precursor and Prototype of Twentieth-Century Genocide*. I *The Genocide Studies Reader*, Paul R. Bartrop och Samuel Totten (red.). New York: Routledge, 2009. sida 234

⁴⁴ Martin Shaw. *War and Genocide*. Cambridge: Polity Press, 2003. sida 32

⁴⁵ Melson. 2009. sida 241

⁴⁶ Kaiser. 2010. sida 366

⁴⁷ Melson. 2009. sida 234-235

⁴⁸ Kaiser. 2010. sida 367

⁴⁹ Melson. 2009. sida 235

auktoriteter. Detta resulterade i ökade protester från armeniernas sida emot hur de behandlades, vilket togs upp på transnationell politisk nivå genom Berlin kongressen. Vid den här nivån så började den osmanska regeringen sätta in mer militariserade medel för att hålla nere eventuell armenisk organisering.⁵⁰ Sådan här konflikter fortsatte fram tills det att kontrollen i det Osmanska riket efter en tid av kris och maktkamp föll till den revolutionära gruppen Ungturkarna efter en statskupp.⁵¹ Till en början så markerades den här perioden av en ökad liberalisering och demokratisering. Men på grund av fortsatt oordning i landet efter statskuppen så lyckades detta ej lösa de problem som det Osmanska riket hade. Från det att Ungturkarna tog makten 1908 till 1912, så förlorade det Osmanska riket stora territorier i krig och föll djupare ned i kris.⁵²

Till en början så hade armenierna fått vara en del av det nya, parlamentariska Osmanska riket. Men detta hade börjat förändras efter en kontrarevolution år 1909, där tiotusentals armenier hade dött och där Ungturkarna valt att integrera kontrarevolutionärerna i det politiska styret. Det här försvårade armeniernas politiska arbete för en förbättrad situation, och resulterade år 1912 i att den största armeniska politiska organisationen, Armeniska revolutionsfederationen, valde att avbryta sitt samarbete med Ungturkarna.⁵³ I åren som följde så började Ungturkarna få en mer och mer kritisk syn på Armenierna. De sågs som fiender, med en koppling till fiendestaten Ryssland.⁵⁴ När väl krig bröt ut med Ryssland år 1914, under första världskriget, så utnyttjade den osmanska armén även möjligheten att kunna slå till mot armenierna. När militären befann sig i huvudsakligen armeniska territorier efter en reträtt år 1914, så tog de chansen att plundra armeniska byar som hämnd för den militära förlusten de precis utsatts för.⁵⁵ Det hände även att attacker mot armenier prioriterades över krig mot Ryssland, som år 1915 då staden Van och den armeniska politiska organisationen som fanns där attackerades.⁵⁶ Ungturkarna hade vid det här laget vänt sig mot en mer exkluderande nationalistisk och panturkisk ideologi.⁵⁷ Det som inte ingick i deras bild av en panturkisk stat sågs som fientligt. Och där ingick armenierna, precis som andra

⁵⁰ Kaiser. 2010. sida 368

⁵¹ Shaw. 2003. sida 32

⁵² Melson. 2009. sida 235

⁵³ Kaiser. 2010. sida 369

⁵⁴ Shaw. 2003. sida 32

⁵⁵ Kaiser. 2010. sida 372

⁵⁶ Kaiser. 2010. sida 373

⁵⁷ Melson. 2009. sida 235

kristna grupper i riket. Kristna greker och bulgarer var tvingades att fly, efter att regeringen koordinerat attacker på civila i områdena runtomkring det Egeiska havet.⁵⁸ Dessa folkgrupper kopplades till fiendemakter, de stater som det Osmanska riket hade förlorat mot i kriget på Balkan år 1912-1913, och skulle därför bort från landet. På samma sätt som Ungturkarna sedan mellan 1915 och 1923 skulle försöka få bort armenierna från landet. Nationalismen hade blivit militariserad och nu så sågs även civila som legitima militära mål.⁵⁹

Med en start i maj 1915 så skulle regeringen i det Osmanska riket att genom kraftiga och våldsamma deportationer som växte fram i tre vågor begå det armeniska folkmordet. Initialt så handlade det om att deportera armenier boende i territorierna nära de östra gränserna i det Osmanska riket och deras marker skulle gå till muslimska nybyggare. Armenierna förflyttades nedåt mot den syriska öknen. De fördelades i existerande städer, men fick aldrig övergå 10 procent av befolkningen, eller i nya armeniska byar, som aldrig fick bestå av mer än 50 hushåll. Regeringens lokala auktoriteter fick ansvar för att utföra planen i samarbete med armén.⁶⁰ Armén fick den provisoriska rätten att deportera vem de ville, enligt en manual det osmanska inrikesministeriet gav ut. Tanken var aldrig att förflyttningen skulle vara tillfällig, utan det skulle vara permanent förändring av den demografiska uppsättningen. Det blev ännu tydligare när inrikesministeriet började reglera de deporterade armeniernas ägodelar, så att de blev av med allt som skulle kunna möjliggöra en eventuell återkomst till sina gamla marker.⁶¹ Själva dödandet av armenier påbörjades också vid det här stadiet. I armén så blev de armeniska soldater som tjänstgjorde för det Osmanska riket indelade i arbetsbataljoner, och fick jobba ihjäl sig.⁶² De civila dödades oftast under själva deportationen. Under deportationernas första dagar så hölls stora delar männen undan från resten av befolkningen för att till slut bli tagna iväg och dödade. De som överlevde de första dagarna blev ofta hotade om att en massaker var på väg. De blev tvingade att betala mutor eller sälja sina barn för att kunna överleva. När de inte längre kunde tillgodose sin eskort med detta så mördades de.⁶³

⁵⁸ Kaiser. 2010. sida 370

⁵⁹ Shaw. 2003. sida 33

⁶⁰ Kaiser. 2010. sida 373

⁶¹ Kaiser. 2010. sida 374

⁶² Melson. 2009. sida 235

⁶³ Kaiser. 2010. sida 376

Bara en månad efter att deportationen hade börjat så utökades den för att inkludera ett större område. Det var inte längre enbart de områden som var i en direkt kontakt med konflikt som berördes, utan även territorier utanför krigszonen. Det blev tydligt att deportationen inte var driven av främst militära skäl.⁶⁴ Det pågående kriget användes för att täcka upp de illdåd som begicks, men den andra vågen av deportationer gjorde det tydligt att det bara var en ursäkt för att förstöra ett helt samhälle.⁶⁵ Nu var det inte heller enbart militären som var involverad och utförde dådet. I de nya områdena, avlägsna från krigszoner, var det miliser, gendarmerier och eller helt enkelt betalda civila som utförde både deportationen, och de mord som följde. De blev belönade för sitt arbete med både pengar, stöldgods och eventuella överlevande kvinnor eller barn.⁶⁶ Detta expanderades sedan i augusti år 1915, då den tredje vågen av deportationer påbörjades. Nu så inkluderas även de allra västligaste delarna av det Osmanska riket.⁶⁷ Därmed så täckte deportationerna hela det Osmanska riket, och alla dess armeniska invånare. Under en väldigt kort tid så kom större delen av de armeniska invånarna i staten att ha deporterats mot bl.a. den Syriska öknen.

De armenier som inte dog under dessa långa marscher och de massakrer som inträffade under dem, skulle med största sannolikhet att dö i de svåra förhållanden som mötte dem när de kommit fram till sin destination.⁶⁸ Den stora mängd människor som deporterats levde i stora system av läger där det inte fanns någon möjlighet att få tillgång till mat eller vatten. Svåra sjukdomar spred sig bland de deporterade och dödade hundratals varje dag.⁶⁹ Och i dessa läger var de fast. De kunde inte återvända på grund av de policys som Ungturkarna hade genomfört. Svält och sjukdomar dödade en majoritet av den armeniska befolkningen under tiden mellan 1915 och 1923 på ett närmast systematiskt och planerat vis.⁷⁰ Osmanska, statliga siffror visar på att redan år 1918 så hade över en miljon armenier mist sina liv på grund av deportationerna. Armeniernas möjlighet att försörja sig, organisera sig eller bara överleva var så gott som minimerad.⁷¹

⁶⁴ Kaiser. 2010. sida 375

⁶⁵ Shaw. 2003. sida 32-33

⁶⁶ Kaiser. 2010. sida 377

⁶⁷ Kaiser. 2010. sida 378

⁶⁸ Melson. 2009. sida 235

⁶⁹ Kaiser. 2010. sida 380

⁷⁰ Kaiser. 2010. sida 384

⁷¹ Kaiser. 2010. sida 382

Det är på det här viset som det vetenskapliga samfundets historiografi över det armeniska folkmordet ser ut. Vissa saker kan variera mellan de olika individuella historieskrivningarna. Hur många som dog, om det var miliser eller den påtvingade svälten som hade ihjäl flest, kvinnors roll i folkmordet o.s.v. Historiografin har även förändrats över tiden, och genomgått flera olika faser.⁷² Men de huvudsakliga punkterna har alltid varit detsamma. Att det Osmanska riket, under ledningen av Ungturkarna, mellan åren 1915 och 1923 systematiskt mördade sin armeniska befolkning. Det var det första moder folkmordet, där en hel folkgrupp sågs som fienden.⁷³ Det var starten på avsiktlig krigsföring med egna civila som mål.⁷⁴ Då de civila var fienden, så var utplåning ett medel för att uppnå målet att besegra dem.⁷⁵ Så det finns en väldigt stark grundstomme till historieskrivningen av det armeniska folkmordet. Och då enligt den här historieskrivningen så är det armeniska folkmordet just det, ett folkmord. Den här grundstommen, med dessa komponenter som påvisar för oss att det var ett folkmord. Dock så måste också frågan komma om det här går att kalla en faktasanning, så som Arendt uttrycker det?

4.2 Folkmord som faktasanning

Historia är väldigt mycket tolkning. Händelser sätts i perspektiv och olika teorier används för att vrida och vända på allt. Men precis så som Arendt påpekar med sitt citat om att ingen kan säga att Belgien invaderade Tyskland, så finns det vissa saker inom historien som inte går att tolka undan, utan som är sanna och faktiskt skedde. Faktasanningar. Det som då måste utredas angående det armeniska folkmordet är huruvida det faktiskt går att säga att ett folkmord är en faktasanning, och inte enbart någon tolkning av historien. Detta är ytterst viktigt, då om det inte går att se som en faktasanning utan bara är en tolkning av händelser så blir ett eventuellt erkännande sanningsmakande utav tolkningar. Om det dock går att se som en faktasanning, så måste de åsikter som uttrycks berörande folkmordet respektera denna sanning. Eventuella

⁷² Bloxham och Göçek. 2008. sida 352

⁷³ Melson. 2009. sida 236

⁷⁴ Shaw. 2003. sida 172

⁷⁵ Shaw. 2003. sida 20

historieskrivningar måste kunna följa denna sanning för att vara legitima. Folkmord kan till en början ses som en tolkning utav historiska händelser. Ett perspektiv som används för att sätta ihop olika händelser i en större förståelse. Ur ett sådant tankesätt, så går det inte att kalla ett folkmord för en faktasanning. Det är enbart någonting som kan komma utav hur vi studerar historien. Dock så finns det en väldigt tydlig definition av vad som konstituerar ett folkmord. Med FNs folkmordskonvention från 1948 så är folkmord, som enskilt fenomen väldigt tydligt definierat. Det är klart och tydligt att de involverar handlingar med avsikten att helt eller delvis förgöra en folkgrupp. Handlingar så som att rakt ut döda eller att förstöra levnadssituationen för folkgruppen.⁷⁶ Det är en både politiskt och akademiskt accepterad definition. Större delen av världens länder har antingen skrivit under eller blivit en part av konventionen. Det är också den första källan som folkmodslitteraturen vänder sig till när de ska definiera folkmod.⁷⁷⁷⁸⁷⁹ Med dessa fakta i åtanke så går det att konstatera att folkmod kan utgöra faktasanningar, och är inte tolkningar.

4.3 Den moderna politiska kontexten

För att kunna till fullo förstå sig på diskussionen kring folkmodet på armeniers historieskrivning, så måste även den politiska kontexten förstås. Varför är det ens en diskussion om att erkänna någonting på en politisk nivå? En historieskrivning som de flesta forskare verkar vara överens om. Men så som jag nämnde tidigare i det här arbetet så är historieskrivningen uppdelad i två. Den som är konstruerad av det vetenskapliga samfundet, som jag gick igenom tidigare, och den som är konstruerad av företrädare av den turkiska staten. Det finns alltså en politiskt konstruerad historieskrivning angående folkmodet, som kraftigt skiljer sig från den historieskrivning som jag gick igenom tidigare. Den skiljer sig på ett sådant sätt att den inte erkänner folkmodet. Den ser

⁷⁶ Shaw. 2003. sida 34

⁷⁷ Dirk Moses. Raphael Lemkin, Culture and the Concept of Genocide. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.). Oxford: Oxford University Press, 2010. sida 19

⁷⁸ Ann Curthoys och John Decker. Defining Genocide. I *The Historiography of Genocide*, Dan Stone (red.). New York: Palgrave Macmillan, 2008. sida 9

⁷⁹ Melson. 2009. sida 36

snarare att många utav de armenier som gick bort under den här tiden i det Osmanska riket dog oavsiktligt på grund av sjukdomar och svält under de demografiska förändringarna. De var också mycket färre till antalet, ”bara” fyrahundratusen snarare än en och en halv miljon.⁸⁰ Det handlar också mer om dödsfall orsakade av armenierna själva.⁸¹ I antingen militära revolter eller på grund av att de inte kunde ta hand om sig själva. Så det moderna Turkiet, som växte fram under den period då det armeniska folkmordet begicks, väljer att förneka händelsen, trots att alla som var involverade är döda och trots att det för resten av världen verkar vara självklart vad som hände.⁸²

Den här förnekande historieskrivningen har sin grund i den turkiska nationalismen och i byggande av republiken och nationsstaten Turkiet. Den bygger på händelser där armenier har attackerat turkar och på hur deportationerna var nödvändiga för att skydda staten.⁸³ Det handlade om att skydda det som var turkiskt mot yttre faror. En argumentation som bygger på den som användes av Ungturkarna för att motivera deportationerna. Den här historieskrivningen är en del av det nationalistiska narrativet som den turkiska staten är byggd på. Det handlar om uppkomsten av staten och dess historia. Hur Turkiet blev illa behandlat av andra stater och folkgrupper, så som armenierna. Och hur det sedan enades mot dessa hot.⁸⁴

Det armeniska folkmordets historieskrivning är en väldigt viktigt del av världspolitiken.⁸⁵ Den berör moderna konflikter, så som den etniska konflikten i Nagorno-Karabakh. I den azerbajdzjanska regionen så utbröt våldsamheter mellan azerer och armenier ut år 1988 angående vem som hade rätt till området.⁸⁶ Där så bär den armeniska befolkningen kvar på minnet av folkmordet i rädsla.⁸⁷ Samtidigt så stöddes Azerbajdzjan av Turkiet, som såg hur de turkiska azererna kämpade i sin nytillkomna stat mot armenierna, likhet med deras tidiga historia. Folkmordet spelar också stor roll i Turkiets internationella roll och dess relation till andra stater. Framförallt så har den spelat roll för Turkiets relation till EU.

⁸⁰ Bloxham och Göçek. 2008. sida 345

⁸¹ Bloxham och Göçek. 2008. sida 351

⁸² Shaw. 2003. sida 33

⁸³ Bloxham och Göçek. 2008. sida 348

⁸⁴ Bloxham och Göçek. 2008. sida 349

⁸⁵ Shaw. 2003. sida 33

⁸⁶ Cathie Carmichael. Genocide and Population Displacement in Post-Communist Eastern Europe. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.). Oxford: Oxford University Press, 2010. sida 512

⁸⁷ Carmichael. 2010. sida 513

5 Riksdagens diskussion torsdagen den 11 mars 2010

Den 11 mars 2010 så samlades Sveriges riksdag för att diskutera ett flertal olika punkter. Bland dessa så finns det en motion 2008/09: U332; Folkmordet på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker. Det som föreslogs i den här motionen var att riksdagen skulle erkänna det folk mord som begicks under det Osmanska riket fall mot dess kristna befolkning, däribland det folk mord på armenier som detta arbete cirkulerar kring. Motionen föreslår även att regeringen ska verka för att folk mordet ska erkännas utav FN och EU och deras medlemsstater och framförallt att staten Turkiet. Den är framförallt skriven av flera riksdagsledamöter för oppositionspartierna, 6 miljöpartister, 4 vänsterpartister, 2 socialdemokrater, men även några av regeringspartiernas riksdagsledamöter har varit med och författat motionen, 1 folkpartist och 2 kristdemokrater.⁸⁸ I riksdagen så diskuterades denna under paragraf 8 från anförande 1 tills det att riksdagen ajournerades efter anförande 31. Efter det så återupptogs diskussionen vid paragraf 10, anförande 92 och avslutades vid anförande 129. Under paragraf 11 så ställdes sedan detta mot utrikesutskottets rekommendation, vilket var att inte erkänna folk mordet. Med 131 mot 130 röster, 88 stycken frånvarande, så erkände Sveriges riksdag folk mordet på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker i det Osmanska riket.

Diskussionen öppnas upp med tre stycken anförande för erkännandet, från Carina Hägg (S), Hans Linde (V) och Bodil Ceballos (Mp). Hägg börjar debatten, efter att ha talat om de övriga frågorna under paragraf 8, om att kritisera regeringen för hur de inte lyckas komma överens om förhållningen till det armeniska folk mordet. Och hur de i oppositionen istället vågar skriva om sin syn på frågan. Att det som skedde år 1915 redan då fördömdes av de allierade i första världskriget ”... som ett brott mot

⁸⁸ Motion 2008/08: U332. *Folk mordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker*. Stockholm: Fristående motion

humaniteten och mänskligheten.”⁸⁹ Hon lyfter fram att det även i utskottet sågs som att det enligt folkmordskonventionen konstituerade ett folkmord, trots att de inte ansåg att det skulle erkännas. Att det påverkar än idag och att en försoningsprocess genom diskussion om vad som skedde och öppen forskning är viktig. Hon lyfter också vikten av att Turkiet och Armenien för stöd för att utföra en sådan försoningsprocess. Slutligen så stödjer hon frågan om att riksdagen ska erkänna folkmordet och ge riksdagen i uppgift att undersöka olika aspekter av erkännande, så som motionen önskar göra på internationell nivå. Efter detta så tar Hans Linde över och påbörjar sitt anförande med påpeka de demokratiska problem som existerar i Mellanöstern. I likhet med Hägg så lyfter han fram att det var ett folkmord och att det redan då sågs som ett stort illdåd. Han påpekar att det är en skyldighet och en plikt att nämna saker vid deras rätta namn, ”... att kalla ett folkmord för just ett folkmord.” som han själv uttrycker det.⁹⁰ Att ett erkännande är viktigt för att i nuläget kunna hantera de problem som finns idag med en koppling till folkmordet till det. Med dessa problem så åsyftar han den diskriminering och trakassering som pågår mot minoriteter i Turkiet idag. Han åsyftar också de ättlingar som finns till de som var offer för folkmordet, som saknar upprättelse på grund av folkmordets fortsatta förnekelse. Det är ”... ett levande trauma och ett öppet sår.” menar han.⁹¹ Avslutningsvis så påpekar han en skillnad i hur regeringen och oppositionen förhåller sig till utrikespolitiken och hur ett erkännande kan spela roll för arbetet för demokrati och rättvisa. Det tredje öppnande anförandet för ett erkännande kommer från Bodil Ceballos, som påpekar att han delar ståndpunkt med de två första talarna. Han fortsätter sedan med att klargöra att det inte handlar om ett beslut eller en lagstiftning om folkmord, som vissa meningsmotståndare påstått. Folkmordet på armenierna beslutades av den som utförde det, och det är inte den svenska riksdagen.⁹² Det handlar om att erkänna ett folkmord, och att jobba för att få ett slut på förnekandet, framförallt då ifrån Turkiets sida. I likhet med Linde så pekar han på vilken upprättelse ett erkännande kan ge till de vars förfäder drabbades av folkmordet. Och på samma sätt

⁸⁹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 1. Carina Hägg

⁹⁰ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 2, Hans Linde

⁹¹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 2, Hans Linde

⁹² Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 3, Bodil Ceballos

som Hägg gör, så anser han att försoningsprocessen mellan Turkiet och Armenien är viktig, och att ett erkännande kan hjälpa den. Att även om det kan irritera Turkiet, så ”... *bidrar det till den försoning vi alla eftersträvar.*” på lång sikt att erkänna folkmordet.⁹³ Han pekar också på att det utan tvekan var ett folkmord enligt folkmordskonventionen.

Den förste att tala emot att riksdagen ska erkänna folkmordet på armenierna är ledamoten Gustav Blix (M) med det fjärde anförandet. Han öppnar med en generell iakttagelse om Mellanöstern och Nordafrika, om hur detta som region har haft stora problem med frihet och demokrati under en lång tid. Men att det finns vissa punkter som börjar bli bättre. När han sedan börjar tala specifikt om folkmordet så påpekar han vilken tragedi det är och vilka historiska grymheter det var som begåtts. Han talar alltid om händelsen som ett folkmord. Men han anser inte att folkmordet ska erkännas. Sådana beslut kommer inte att läka de sår som folkmordet lämnade efter sig i formen av sönderslagna folk och länder. Men det viktigaste är hans förhållning till att politiker ska göra en sådan historieskrivning: ”*Först och främst är det inte – lika lite som i fallet Västsahara – denna riksdags uppgift att göra den typ av folkrättsliga ställningstaganden som efterfrågas.*”⁹⁴ Han kopplar sedan detta till försoning. Om hur det för en försoningsprocess är väldigt att det finns en möjlighet för forskare att kunna studera etniska och religiösa minoriteters situation i regionen, både historiska och nutida, utan några förutsättningen etablerade i politiska beslut. Avslutningsvis så ser han på folkmordskonventionen. Hur händelser i det Osmanska rikets slutskede enligt den bör ses som ett folkmord, men att det är upp till juridiska instanser att bestämma det. Och att det, trots att det tydligt var ett folkmord enligt konventionen, länge förnekades och var lagt med tabu i Turkiet, men nu är på bättringsvägen. Och att det är viktigt för den processen att inte blanda in ett erkännande från den svenska riksdagen, då det ”... *kan skapa problem för den försoningsprocess som nyligen påbörjats mellan Armenien och Turkiet.*”⁹⁵

⁹³ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 3, Bodil Ceballos

⁹⁴ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 4, Gustav Blix

⁹⁵ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 4, Gustav Blix

Efter Blix anförande, så kommer det ett antal repliker på det. De är allihop från de tre första talarna, Linde, Hägg och Ceballos. De följer ett relativt tydligt mönster och diskuterar samma punkter. Det tas upp argument som kritiserar hur regeringen, och framförallt moderaterna förhåller sig till varandra i frågan. Linde öppnar upp med att gratulera Blix på att han lyckats kuva de andra regeringspartierna i frågan.⁹⁶ Hägg visar på hur ledamöter för andra partier i regeringen under den här perioden visade stöd för ett erkännande av folkmordet.⁹⁷ På dessa påståenden så svarar Blix med påpeka att beslutet att inte stödja ett erkännande av folkmordet i riksdagen är ett beslut som har fattats av alla fyra regeringspartierna i demokratiska processer tillsammans.⁹⁸ Han påpekar också att Socialdemokraterna tidigare stödde den specifika hållningen: ”*Vi har varit överens om det över partigränserna med Socialdemokraterna.*”⁹⁹

Det är inte bara den interna beslutsprocessen som Blix och de som inte stödde ett erkännande av det armeniska folkmordet får kritik för i dessa tidiga anföranden. Den huvudsakliga kritiken riktas mot oviljan att erkänna folkmordet, och därmed oviljan att stödja de som föll offer. Linde uttrycker det som att Blix sätter sig över offren och bestämmer vad det är som krävs för att kunna uppnå en försoning.¹⁰⁰ Ceballos tar ståndpunkten att den synen Blix har på en eventuell försoning är som så att han tar Turkiets sida: ”*Den bild som jag upplever kommer från Gustav Blix är att man tar förövarens utgångspunkt.*”¹⁰¹ Alltså att det som krävs för försoning är att locket läggs på, och händelsen glöms bort. Blix motsätter sig dessa argument. Det handlar inte om att lägga locket på och glömma folkmordet för att försoning, utan snarare att överlämna arbetet med att bestämma historien till historiker och juridiska instanser. ”*Men det är inte politikernas uppgift utan historikers, debattörers, journalisters och författares sak att avgöra detta.*”¹⁰² Genom en öppen process, med forskning och debatt som huvudsakliga

⁹⁶ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 5, Hans Linde

⁹⁷ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 9, Carina Hägg

⁹⁸ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 6, Gustav Blix

⁹⁹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 8, Gustav Blix

¹⁰⁰ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 7, Hans Linde

¹⁰¹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 13, Bodil Ceballos

¹⁰² Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 8, Hans Blix

drivkrafter så ska frågan lösas. Ett sätt att göra detta på är genom att stödja de processer som Turkiet och Armenien gemensamt har slutit avtal om för att utreda frågan. ”*Här ligger vi på.*” påpekar Blix.¹⁰³ Det som han förespråkar är att Sverige ska utnyttja de goda kontakter de har med Turkiet och stödja en dialog. Inte att Sveriges politiker ska rösta om vad som hände i historien. Han återvänder också till folkmordskonventionen för att få ett slutgiltigt stöd för detta i replikutbytet. Han frågar hur det, enligt folkmordskonventionen, ska prövas om något var ett folkmord och svarar direkt på sin egen fråga: ”*Och det är inte av parlament eller kommittéer genom utslagsröstning i voteringar.*”¹⁰⁴

Det här mönstret följs även i det två kommande anföranden som är emot att riksdagen ska erkänna folkmordet, av Kerstin Lundgren (C) och Erik Ullenhag (Fp). Lundgren, liksom Blix, pratar om vikten av att det sker en öppen debatt om folkmordet. Hon pratar om det bra som händer diplomatiskt mellan Turkiet och Armenien, och önskar att Sverige inte ska bli en del i någonting som kan förstöra det. Och hon lägger stor tyngd på att inte det inte handlar om att förneka folkmordet när det inte ska erkännas. ”*Vårt ställningstagande här i dag innebär ingen förnekelse av det.*” säger som en av sina avslutande punkter.¹⁰⁵ Erik Ullenhag gör liknande markeringar. Han pratar om vikten av sådana folkrättsliga beslut som ett bestämmande om vad som var ett folkmord görs av internationella juridiska instanser. ”*Därför att det är viktigt att värna folkrätten.*” säger han som anledning till varför Folkpartiet inte tänker erkänna folkmordet.¹⁰⁶ Till skillnad från Lundgren så går också Ullenhag till attack mot framförallt Vänsterpartiet av oppositionsmakterna och menar att den typen av utrikespolitiken som önskas föras är oseriös och skadlig för den internationella folkrätten. Båda två refererar till händelsen i sina anföranden som ett folkmord och Ullenhag skriver till och med ut: ”*I princip alla folkrättsforskare är tydliga med att det som skedde 1915 var ett folkmord.*”¹⁰⁷ De repliker som Lundgren får är, i likhet med de

¹⁰³ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 14, Hans Blix

¹⁰⁴ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 16, Gustav Blix

¹⁰⁵ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 17, Kerstin Lundgren

¹⁰⁶ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 31, Erik Ullenhag

¹⁰⁷ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 31, Erik Ullenhag

som Blix fick, skrivna av Hägg, Linde och Ceballos. Detta får även Ullenhag, dock efter att mötet ajournerats och paragraf 9, Frågestund, har behandlats. I likhet med Blix så får Lundgren och Ullenhag kritik för att de inte tar sin plikt och erkänner folkmordet. Linde säger i sin replik till Lundgren: ”*Men hur vi beskriver det som hände 1915 kan vi inte förhålla oss neutrala till, det kan vi inte säga nja till. Vi har ett ansvar som politiker – det sade jag tidigare från talarstolen – och en plikt att förhålla oss till historiska faktum...*”.¹⁰⁸ Till Ullenhags anförande är Linde mer kritisk till hur Ullenhag och Folkpartiet har bytt riktning i frågan. Han är undrande över varför Folkpartiet nu propagerar för att inte erkänna folkmordet när de tillsammans med Vänsterpartiet tidigare ansett att det borde erkännas. ”*Vi har gemensamt krävt ett erkännande av folkmordet 1915.*” som Linde skriver.¹⁰⁹ Att Ullenhag kritiserar ett eventuellt erkännande i riksdagen som någonting som jobbar emot folkrätten tas också upp, då Folkpartiets utrikespolitiska talesman, Fredrik Malm, stödjer erkännandet. Linde frågar Ullenhag om han tror att Folkpartiets utrikespolitiska talesman skulle gå emot folkrätten.¹¹⁰ Både Lundgren och Ullenhag svara på kritiken de får genom att hävda att de inte förhåller sig neutrala, men anser att uppgiften att avgöra vad som är ett folk mord inte är upp till den svenska riksdagen att besluta om. Lundgren säger: ”*Jag tycker att vi måste hantera detta på ett mer rättsenligt sätt.*”¹¹¹ och Ullenhag påpekar att ”*Det är bättre att ha en rättslig ordning på internationell nivå snarare än att vi ska rösta i olika parlament.*”¹¹² Båda två påpekar att de inte förhåller sig neutrala i frågan och faktiskt kallar folk mordet för ett folk mord, men att detta rättsliga beslut om folk mordets historieskrivning inte ska beslutas om i den svenska riksdagen.

Det sista anförandet med replik görs utav kristdemokraten Holger Gustafsson. I anförandet förklarar han den generella ställningen som Kristdemokraterna har i frågan, vilket sticker ut i jämförelse med de övriga ställningarna som har presenterats här. Den ställningen som framställs här ser inte att folk mordet ska erkännas i den svenska

¹⁰⁸ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 24, Hans Linde

¹⁰⁹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, Anförande 92, Hans Linde

¹¹⁰ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, Anförande 94, Hans Linde

¹¹¹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, Anförande 26, Kerstin Lundgren

¹¹² Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, Anförande 95, Erik Ullenhag

riksdagen vid det här tillfället, men att det vid ett senare tillfälle bör göras. Gustafsson argumenterar att i frågan om folkmord och erkännandet av dem så är principhållningen att detta ska göras av internationella folkrättsjurister och forskare. Det är inte en uppgift som åligger den svenska riksdagen. Men när det kommer till situationen rörande det armeniska folkmordet så ser det annorlunda ut. På grund av den långa tid som gått sedan folkmordets skeende och på grund av att det skedde innan 1948 års folkmordskonvention så går det att gå runt kravet på juridisk prövning. Men för att detta ska ske i riksdagen så krävs det en väldigt bred majoritet som vill erkänna folkmordet. ”Genom bifall till utskottets förslag i betänkandet i dag vill Kristdemokraterna se en bredare och tydligare majoritet i Sveriges riksdag som är väl värd att invänta.” säger som avslutning på sitt anförande.¹¹³ När det här ställningstagandet kritiseras, så försvarar sig Gustafsson med vikten av att hålla sig fast vid ett rättssamhälle. Det ska vara ett ordentligt juridiskt system som bestämmer dessa saker. ”Det ska inte vara en tillfällighet att politiker fattar beslut.” påpekar han.¹¹⁴

De avslutande anförandena talar alla för erkännandet. De liknar till stor del de tre inledande anförandena och är till främsta del framförda av författarna till motionen. De talar alla om vikten av att erkänna folkmordet, om hur viktigt det är för rättvisan och för offrens upprättelse. Gulan Avcı (Fp) säger: ”Att erkänna folkmordet på de kristna är inte ett slag mot Turkiet. Tvärtom är det ett slag för rättvisa.” som stöd för hur ett erkännande skulle stödja rättvisan.¹¹⁵ ”Det är vårt ansvar som politiker i Sverige och varje lands ansvar att kräva upprättelse...” säger Amineh Kakabaveh (V) som stöd för att erkännandet kommer ge upprättelse åt folkmordets offer.¹¹⁶ På detta sätt så avslutas debatten angående folkmordets erkännande, med ett blocköverskridande stöd för erkännandet.

¹¹³ Protokoll 2009/10:86. Torsdagen den 11 mars. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, anförande 104, Holger Gustafsson

¹¹⁴ Protokoll 2009/10:86. Torsdagen den 11 mars. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, anförande 110, Holger Gustafsson

¹¹⁵ Protokoll 2009/10:86. Torsdagen den 11 mars. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, anförande 123, Gulan Avcı

¹¹⁶ Protokoll 2009/10:86. Torsdagen den 11 mars. Stockholm: Kammaren. Paragraf 10, anförande 121, Amineh Kakabaveh

6 Analys och diskussion

6.1 Analys

I enlighet med den metod jag har valt att genomföra det här arbetet med, så måste först och främst den kontext och den förevändning som texten är producerad i och med gås igenom, i likhet med min, som dess läsares, kontext och förevändning som diskuterats tidigare i arbetet. Så, det som jag har nämnt hittills gällande den kontexten som den här författas i är den politiska situation som finns gällande Turkiets historieskrivning av det armeniska folkmordet. Det är politisk tabu att diskutera det armeniska folkmordet och den turkiska officiella historieskrivningen förnekar folkmordet. Folkmordets historieskrivning är politiskt laddat och påverkar världspolitiken än idag. Det som i övrigt måste förstås med den kontext som den här texten tar plats i, är att det handlar om en offentlig och protokollförd diskussion mellan politiker i den svenska riksdagen. Det är dess kontext. Förevändningen som författarna har till texten är tvådelad. Dels består den av att visa ”vi har rätt, de har fel”. Det handlar om att politikerna vill övertyga att deras åsikt är den rätta. Men det handlar också om att visa ”vi är rätt, de är fel”. Politikerna vill visa att de är det rätta partiet inför det riksdagsval som tar plats bara månader efter att den här diskussionen. Den kontext som jag som läsare har är mitt teoretiska ramverk i form av Hannah Arendts arbete, och min förevändning är mitt syfte att undersöka hur svensk politik förhåller sig till historieskrivning.

Det som först och främst bör studeras i den här diskussionen är hur de åsikter som framhävs av politikerna förhåller sig sanningen. Som Arendt argumenterar så måste en åsikt respektera sanningen för att kunna vara legitim. Och som jag har påvisat i det här arbetet så finns det en gällande faktasanning angående det armeniska folkmordet, nämligen att det skedde. Och det som blir intressant i den här aspekten är att det i alla åsikter som framhävs i riksdagens debatt så omnämns händelsen som ett folkmord. Det inget anförande som berör punkten som förnekar folkmordet eller som anser att det inte

går att veta. Alla åsikter respekterar därmed sanningen och får en viss legitimitet i Arendts mening. Sett i den kontext och med de förevändningar som texten är skriven i så blir detta självklart. Ett parti som ska vara och ha ”rätt”, måste så klart ha legitima åsikter och respektera sanningen. Så det är samma historieskrivningar som de bägge förhåller sig till, men med olika resultat.

De som talar för att erkänna folk mordet pratar mycket om att kalla saker vid sitt rätta namn. Att kalla ett folk mord för just ett folk mord som Hans Linde säger.¹¹⁷ Det handlar om att bryta mot praxis, att gå ifrån den tidigare handlingsmodellen och att istället börja säga sanningen. Enligt Arendt så är sanningssägande väldigt sällan en form av politisk handling. Men detta förutsätter att det inte är praxis att undvika sanningssägandet. Det blir då någonting förändrande, en politisk handling. Det är detta som jag anser att just den här punkten av diskursen handlar om. Att påvisa en politisk handling i erkännandet, sanningssägandet och historieskrivandet, en politisk handling som motståndarna inte gör. När Hans Linde replikerar Kerstin Lundgren med ”*Men hur vi beskriver det som hände 1915 kan vi inte förhålla oss neutrala till...*”¹¹⁸ så vill han påpeka hur de som inte står för ett erkännande av folk mordet, står för en bibehållen praxis av att undvika sanningssägandet och behållandet av en osann officiell historieskrivning. Detta är väldigt intressant, då även de som inte förespråkar att folk mordet ska erkännas bekänner sig till den historieskrivning som är sann. De respekterar sanningen och förhåller sig till det armeniska folk mordet som sanning. Detta visar på hur historieskrivningen, och framförallt bilden av historieskrivningen används som ett politiskt medel. ”Den åsikten som de andra företräder handlar om att upprätthålla en lögn, och den som vi har handlar om att ta ett agera mot den här lögnen.” är i princip det som uttrycks.

På det sättet som Arendt uttrycker den moderna politiska lögnen så handlar det framförallt om massmanipulation och historieomskrivning. I den här meningen så är det ingen av de som är emot erkännandet som försöker konstruera en politisk lögn i riksdagen, detta trots det som bl.a. Hans Linde påpekar. Men det som går att undra över är om de på något vis alls sysslar med historieskrivning? Som tidigare påpekat så är

¹¹⁷ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 2, Hans Linde

¹¹⁸ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 24, Hans Linde

sanningssägandet väldigt sällan en politisk handling, enligt Arendt. Att uttrycka en viss historieskrivning är inget politiskt agerande om den är sann och det är praxis att göra. Men att syssla med själva historieskrivandet, det är en politisk handling. Då försöker personen som utför historieskrivandet att antingen skapa något eller att ändra något. Dock så är det precis det här som de politiker som motsätter sig att erkänna folkmordet försöker undvika. Det som inte vill uppnås är en politisk handling som resulterar i en ny historieskrivning. ”*Det internationella forskarsamfundet måste ges bästa möjliga förutsättningar för oberoende studier...*” skriver Gustav Blix i sitt första anförande.¹¹⁹ Detta är ett genomgående argument hos de som motställer sig erkännandet. ”*Men det är inte politikernas uppgift...*” skriver han om historieskrivandet.¹²⁰ Den destruktiva natur som Arendt beskriver hos den moderna politiska lögnen går inte att återfinna. Det görs inga försök att riva ned den existerande historieskrivningen och bygga upp en ny. Det sens snarare som ett måste för att historieskrivningen ska få vara kvar, att ett sådant politiskt erkännande inte görs.

Den fråga som då måste ställas är huruvida de som propagerar för att genomföra ett officiellt erkännande därmed arbetar för att genomföra en ny historieskrivning. Så som politikerna själva framhäver det, så är så inte fallet. ”*Vi som politiker ska inte skriva historia.*” påpekar Hans Linde i hans första anförande.¹²¹ Han går sedan vidare med att påpeka att det handlar om att uppfylla ett ansvar som politiker att förhålla sig till sanningen och att kalla något vid rätt namn. Det är sedan liknande argument som tas upp av flera politiker som talar för ett erkännande. Det här uttalande skapar en omöjlighet för erkännandet att vara en historieskrivning. Detta då det blir en plikt för politiker att inte författa historieskrivningar och samtidigt en plikt att kalla något vid dess rätta namn. Om att inte erkänna skulle gå emot den ena plikten och att erkänna skulle gå emot den andra, så blir situation kring det ett moment 22 och det blir omöjligt att göra någonting. På så sätt presenteras erkännandet som att inte vara en del av en historieskrivning i den delen av diskursen. Det som blir problematisk med det här perspektivet är att det visst handlar om en historieskrivning. Historieskrivningen ser

¹¹⁹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 4, Gustav Blix

¹²⁰ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 8, Gustav Blix

¹²¹ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 2, Hans Linde

likadan ut som innan, den erkänner folkmordet som sant, men samtidigt är den annorlunda.

Att erkänna någonting genom att enbart kalla det vid sitt rätta namn, vilken är den politiska plikten som Hans Linde talar om, är någonting som redan görs utav alla politiker som uttalar sig i den här frågan. Det är ingen politiker som förhåller sig till folkmordet som om det inte vore sant. ”*I princip alla folkrättsforskare är tydliga med att det som skedde 1915 var ett folkmord.*” påpekar Erik Ullenhag som står emot erkännandet.¹²² På detta gör ett framröstat erkännande ingen skillnad. Den skillnad som det dock gör är hur t.ex. regeringen sedan ska förhålla sig till folkmordet och dess historieskrivning. Innan så skulle de förhålla sig som att folkmordet var sant. Det då det med största sannolikhet var så enligt den öppna forskningen. Efter att folkmordet har erkänts genom votering i riksdagen så måste de förhålla sig till folkmordet som så att det var sant för att det var det som röstades fram i riksdagen. Det byggs upp en ny historieskrivning som ser ut precis som den tidigare, men som är uppbyggd på andra fundament. Anledningen till varför de framställer som om det inte vore på det här viset, trots att det tydligt är så beror klart på den förevändning de har att övertyga om att de är ”rätt” parti. Om de framställer sin åsikt som om den vore brytande mot en politisk plikt, att inte skriva historia som politiker, så skulle detta självklart gå emot förevändningen.

Enligt Arendt så går det inte att övertyga om vad som ska bestämmas som sant politiskt, genom att bara påpeka bevis. Det krävs också politiska argument, i likhet med alla andra debatter. Detta är även tydligt i den här debatten. Det räcker inte med att säga att det var ett folkmord för att få riksdagen att erkänna det, utan andra argument måste till. Ett tydligt exempel på detta syns i Bodil Ceballos första anförande. Där så påpekar han tidigt att erkännandet är till för att pressa Turkiet att erkänna folkmordet, snabba på försoningsprocessen och underlätta för Turkiet att gå med i EU.¹²³ Det är alltså realpolitiska skäl bakom historieskrivningen. Detta då det är realpolitiska skäl till varför erkännandet argumenteras emot. T.ex. hur ett erkännande skulle vara skadligt för den försoningsprocess som pågår¹²⁴ eller hur det kan påverka relationen till Turkiet.¹²⁵

¹²² Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 31, Erik Ullenhag

¹²³ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 3, Bodil Ceballos

¹²⁴ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 4, Gustav Blix

Det jag slutligen vill adressera i min analys är hur historieskrivningen används av bägge sidor som ett partipolitiskt medel för egen vinning. På båda sidor om den här debatten så används historieskrivningen och dess diskussion för påvisa den andra sidan regeringsoduglighet. Ullenhag gör det i sina anföranden när han pekar på att Vänsterpartiets politik i frågan skulle vara oseriös.¹²⁶ Och Carina Hägg gör det när hon påpekar hur flera av regeringspartierna har svajat i frågan.¹²⁷ Historieskrivningen används som ett politiskt medel för de egna förevändningarnas skull. Politikerna önskar påvisa hur odugliga de andra är och hur pass dugliga de själva är inför det stundande valet. Historieskrivningen handlar återigen om realpolitiska händelser, istället för om dess forskning och sanningsvärde.

6.2 Diskussion

Det här arbetet började med att jag vill studera hur historieskrivning fungerade rent generellt i politiken, och då specifikt hur det armeniska folk mordets historieskrivning fungerade inom svensk politik. Jag ville veta vilken funktion den hade, hur användes dess historieskrivning i politiken och hur de svenska politikerna såg på dess historieskrivning. Jag bestämde mig för att den bästa vägen att göra detta var att analysera den debatt som hölls i mars 2010 innan det att Sveriges riksdag valde att erkänna folk mordet. För att göra det valde jag en metod inriktad på att kritiskt granska den diskurs som presenterades under debatten, med ett teoretiskt ramverk skrivet av filosofen Hannah Arendt som fokuserar på hur sanning och politik interagerar. Då startades arbetet med att klargöra de kontexter som debatten tog sin plats inom. Genom att studera folk mordslitteratur så blev klart och tydligt att det fanns en etablerad faktasanning angående folk mordet, nämligen att det skedde. Det var tydligt att det var ett systematiskt folk mord som drabbade armenierna mellan 1915 och 1923. Det blev

¹²⁵ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 8, Gustav Blix

¹²⁶ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 31, Erik Ullenhag

¹²⁷ Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren. Paragraf 8, anförande 1, Carina Hägg

också tydligt att folkmordets historieskrivning är politiskt problematiskt, då den interagera med flera politiska situationer så som etniska konflikter och att den officiella turkiska historieskrivningen inte erkänner folkmordet. Att Turkiet vägrar erkänna folkmordet, och den tabubeläggning det finns kring folkmordets historieskrivning var tydligt det främsta problemet. Detta kom då att gälla som den kontext som jag behövde när jag skulle undersöka och analysera debatten. Det som blev tydlig av min analys var ett mönster i debatten. De som var för ett erkännande pratade om vikten av upprättelse för folkmordets offer, om rättvisa och om hur allting pekar på att det var ett folkmord. De lyfter också realpolitiska frågor, så som Turkiets inträde i EU och att lägga en press Turkiet att erkänna folkmordet. De som istället var emot erkännandet pratade om att politiker inte ska bestämma historien och om hur viktig den internationella rättsinstansen är. De tar också upp realpolitiska frågor i form av hur ett erkännande påverkar relationen med Turkiet och hur det skulle påverka den påbörjade försoningsprocess som Turkiet och Armenien har. Det som är gemensamt för alla är hur de behandlar folkmordet som sanning, ingen förnekar att det har hänt. Bägge sidor kritiserar också dugligheten hos den andre. Hur opassande de skulle vara/är i en regeringsposition. Det som återstår nu är att diskutera analysens resultat.

Det som är tydligt av analysen är framförallt två saker. 1, debatten om handlar främst om huruvida riksdagen bör författa en egen historieskrivning rörande det armeniska folkmordet. 2, historieskrivningens debatt handlar mer om realpolitik än om dess sanningsstatus. Dessa två tillsammans bidrar till att skapa en mycket problematisk diskussion. Så som Arendt påpekar i slutet av sitt teoretiska arbete, så är politiska historieskrivningar problematiska. De grundar sig mer på politiska argument, än om vad som är sant. Detta leder till att historieskrivningen kan betvivlas och slutligen arbetet med som är sant eller inte förfaller. Riktigt så farligt att hela vår sanningsbild försvinner är det kanske inte med beslutet att erkänna folkmordet, men den kritik Arendt har går att rikta mot det. Debatten handlar mer om realpolitik och att kritisera andra partier än att klargöra vad som är sant eller inte. Den blir därmed infekterad, vilken i sin sprider sig över till historieskrivningen. Därmed så kommer det ut en historieskrivning som proklamerar att det armeniska folkmordet, och att detta skedde för att det kan hjälpa Turkiets väg in EU. När det skrivs ut så här så låter det bisarrt, men det är till slut så historieskrivningen ser ut, när debatten har förts på det sättet den har gjorts. Detta blir ännu mer problematiskt när vi tar i åtanke hur historieskrivningen såg ut innan debatten. Alla politiker erhöll folkmordet som sant och erkände detta när de talade om det. De

höll det som sant, för det var den slutsatsen som en majoritet av forskarna på området hade gjort. Så den egentliga förändringen i historieskrivningen som gjorts är inte i innehållet, utan i anledningen till varför det är sant. Detta blir problematiskt. Se det på det här sättet: Om folkmordet erkänns för att pressa Turkiet att erkänna, varför skulle då Turkiet erkänna folkmordet? Det erkändes ju inte för att det var sant. På så vis kan en historieskrivning, bestämd och författad av politiker vara skadlig. Detta blir ännu mer sant när historieskrivningen används för att kritisera andra partier. Det leder till en ännu större infektering av frågan, då det som påverkar historieskrivningen hamnar ännu längre bort ifrån huruvida den egentligen är sann eller inte.

Det som bör tilläggas är att den här analysen sker med just dessa perspektiv i åtagande. När då Turkiet ser på det svenska erkännandet, så behöver det inte alls vara som så att de ser en historieskrivning författade på politiska grunder och partianklagelser. Det kan vara som så att de ser erkännandet som legitimt och baserat på historien och därmed pressas närmare till ett eget erkännande. Men detta tar inte bort den problematiken som finns i att skriva historia, som politiker, med annat än sanningen i åtanke.

Referenser

- Arendt, Hannah. Sanning och Politik. I *Mellan det förflutna och framtiden*, Hanna Arendt, 241-278. Göteborg: Daidalos AB, 2004.
- Bergström, Göran och Boréus, Kristina. Diskursanalys. I *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Göran Bergström och Kristina Boréus (red.), 305-362. Studentlitteratur, 2005
- Bloxham, Donald och Göçek, Fatma Müge. The Armenian Genocide. I *The Historiography of Genocide*, Dan Stone (red.), 344-372. New York: Palgrave Macmillan, 2008
- Carmichael, Cathie. Genocide and Population Displacement in Post-Communist Eastern Europe. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.), 509-528. Oxford: Oxford University Press, 2010
- Curthoys, Ann och Decker, John. Defining Genocide. I *The Historiography of Genocide*, Dan Stone (red.), 9-41. New York: Palgrave Macmillan, 2008
- Kaiser, Hilmar. Genocide at the Twilight of the Ottoman Empire. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.), 365-385. Oxford: Oxford University Press, 2010
- Melson, Robert F.. The Armenian Genocide as Precursor and Prototype of Twentieth-Century Genocide. I *The Genocide Studies Reader*, Paul R. Bartrop och Samuel Totten (red.), 234-258. New York: Routledge, 2009
- Moses, Dirk. Raphael Lemkin, Culture, and the Concept of Genocide. I *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, Dirk Moses och Donald Bloxham (red.), 19-41. Oxford: Oxford University Press, 2010
- Motion 2008/08: U332. *Folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer/kaldéer och pontiska greker*. Stockholm: Fristående motion
- Protokoll 2009/10:86. *Torsdagen den 11 mars*. Stockholm: Kammaren
- Shaw, Martin. *War and Genocide*. Cambridge: Polity Press, 2003

- Widdowson, Henry. The Pretext of Interpretation. I *Discourse Interpretation: Approaches and Applications*, Olga Dontcheva-Navratilova och Renata Povolná (red.), 3-18. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2012